

Polní zkoušky stavěcích psů - historie a současnost (1)

Vznik a vývoj zkoušek v zemi původu

Během 18. a po začátku 19. století došlo postupně k zušlechtění starošpanělského pointera. Pointer i pomohl vytvořit nový typ settera. Vytvořila se jednotná, univerzálně platná koncepce polního lovu pernaté zvěře se dvěma vystavujícími a navzájem si přiznávající psy, která umožnila porovnávání práce a výkonu jednotlivých psů. K jejich práci patřilo, ještě dlouho po zavedení polních zkoušek, i přinášení střelené zvěře na příkaz psovi, který zvěř vystavil, po vzletnutí zvěře na konci vedení zalehl a po výstřelu zůstal ležet.

Po začátku 19. století se polní sport se stavěcími psy rychle rozšířil po celých Britských Ostrovech. Vedle exkluzivních, odborně vedených chovů, vznikly nové chovy zaměřené jen na produkci a prodej zájemcům převážně z vyšších středních vrstev. Průměrná kvalita se snižovala jak v chovu tak ve výcviku. Ke stavu po r. 1840 bylo napsáno: „Pro stále zvětšující se přemíru špatně chovaných a obtížné opatrování si prvotřídních psů z dobrého chovu je nezbytně třeba založit společnosti odborně se starající o zvýšení úrovně chovu a výcviku pointerů a setterů" (LACY : The Modern Shooter, p. 145, 1846).

Ke vzniku tak zaměřených spolků sice tehdy ještě nedošlo, ale zájem význačnějších chovatelů o zvýšení kvality se projevoval zkoušením různých psů mezi sebou, zkouška se nazývala trial. K zjištění kvality se někdy zkoušeli mezi sebou pointeri se setteri.

Match. Podobně jako mezi dvěma majiteli dostihových koní, také mezi dvěma majiteli dobrého pointera nebo settera docházelo dosti často k soukromé sázce mnohdy o vysoké částky, který z obou psů je lepší. Práci psů posuzoval někdo ze zkušených přátel jako tzv. UMPIRE (rozhodčí i při cricketu a tenisu).

Z historie dobře víme, že téměř každá vyhraněná zájmová lidská činnost vyústila do nejprve amatérských, pak i profesionálních soutěží. Při známé britské soutěživosti a sázkařské posedlosti není divu, že tak jedinečný fenomén Pointer a jím zušlechtěný setter se stali protagonisty veřejných polních zkoušek. Zájem o zlepšení chovu byl vždy spíše druhořadý. Teprve později začali profesionální chovatelé předvádět své psy k zlepšení obchodu.

Již v r. 1850 navrhoval ve svém dopisu gen. Hutchinsonovi nejpřednější puškař, chovatel a znalec pointera, Joshua Lang z Heymarketu pořádání zkoušek více psů jako soutěží o peněžité vklady 3 až 5 Lb, které by pomohly zvýšit úroveň pointerů a setterů.

Zajímavý je Langův postřeh a návrh na způsob posuzování kvality psů. Jak při zkoušení pro vlastní chov (trial), tak při kompetici dvou psů o sázku (match) se obecně dávala přednost psovi, který za celý den předvedl více vystavení. Lang považuje za lepšího psa, který poskytne více příležitostí k bezpečnému slovení do vzdálenosti nejvýše 40 yardů i při menším počtu vystavení.

Avšak o celých 6 let dříve než polní zkoušky, se začaly pořádat výstavy psů, zprvu výhradně pro pracovní pointery a settery. Uspořádání bylo podstatně snazší a doba širšího zájmu o zkoušky, ještě nedozrála. Původní záměr byl představit shromážděným sportovcům nejlepší pracovní psy. První výstava se konala 29. června 1859 ve městě Newcastle upon Tyne. Vystaveno bylo celkem 60 pointerů a setterů. V setterech vyhrál pes patřící posuzovateli pointerů a v pointerech pes posuzovatele setterů. V tom vidí dodneška chovatelé a majitelé

pracovních psů směr vývoje a současného stavu výstav. Výstavy se staly velkým zpestřením společenského života, v nově se tvořící společnosti únosnějším než návštěva blázince nebo účast na veřejné popravě. Původní účel se rychle vytratil a mnoho chovů se zaměřilo jen na výstavy. Již kolem r. 1880 došlo k úplnému rozdělení pracovních a výstavních chovů.

První veřejné zkoušky byly vypsány pod názvem „Field Trial for Pointers and Setters“. Název se již neměnil. Chovatelé a majitelé, kteří se sešli se svými pointery a settery (celkem 11 psů) dne 18. dubna 1865 v Southillu u Bedfordu na pozemcích, které zapůjčil Edward P. Whitbread, asi netušili, že vlastně zakládají nové odvětví polního sportu. Byly to vůbec první pracovní zkoušky psů. Veřejné zkoušky byly od samého začátku, stejně jako match, soutěžemi o peněžité ceny z vkladů jednotlivých soutěžících.

Teprve v období schismatu pracovních a výstavních psů se přestalo požadovat přinášení střelené zvěře, aby se vytříbil styl polní práce až do výstřelu. K přinášení se začalo užívat specialistů - přinášečů (retrievers).

Nejstarší zkoušky byly prováděny vylučovacím způsobem (heat neboli knock-out system). Jeden z dvojice psů v rozběhu vypadl až zbyli poslední dva, z nichž vyšel vítěz. Tím způsobem bylo možno pouze problematicky určit nejlepšího psa. Proto byl zaveden bodovací systém, který se po menších úpravách udržel dodnes. Psi neběží proti sobě kdo z koho, naopak jeden může druhému pomoci sbírat body.

V současnosti pořádá ústřední Kennel Club jen jedny zkoušky na jaře, v celém Spojeném království (Anglie, Wales, Skotsko a Sev. Irsko) je však celkem 18 klubů a společností Kennel Clubem oprávněno pořádat každoročně zkoušky nejvíce v létě, méně na jaře a nejméně na podzim. Všechny tyto zkoušky jsou vedeny podle pravidel Kennel Clubu (Kennel Club Field Trial Regulations), výsledky jsou centrálně registrovány. Stručné údaje o vítězích jsou uvedeny v chovné knize (Stud Book). Pro chovné účely to však není moc platné. Letní zkoušky tvoří okruh, který začíná po 15. červnu v Jižní Anglii a postupně se posouvá až do Severního Skotska, do začátku lovu Skotských tetřívků (Red Grouse) 11. srpna (The Glorious Eleventh).

Řada zkušených chovatelů a cvičitelů nepřikládá dnešním zkouškám valný chovatelský význam. Někteří, pokud si nemohou cizího psa, kterého chtějí použít k chovu, sami vyzkoušet, raději ho koupí, aby ho mohli podrobně posoudit.

Kromě polních zkoušek pointerů a setterů pořádají jiné, speciálně zaměřené kluby polní zkoušky přinášečů (retrievers), španělů (několik výhradně pro cockery) a pro plemena honící a přinášející (např. německý krátkosrstý ohař).

Jednotlivé samostatné soutěže (stakes) odbyvané při jednom Field Trialu pointerů a setterů jsou:

1. Soutěž mladých (Puppies' Stake), narozených po 1. lednu předešlého roku.
2. Soutěž nováčků a nezvítězivších (Novice or Non-Winners Stake).
3. Soutěž otevřená všem psům bez rozdílu věku (Open or All-Age Stake).
4. Jednou do roka se střídavě ve Skotsku a v jižní Anglii koná soutěž vítězů o titul Championa (Champion Stake).
5. Může být vypsána i soutěž párů (Brace Stake). Oba psi vedení jedním vůdcem musí být stejného plemene a patřit jednomu majiteli. Při této soutěži běží každý pár samostatně. Tato

soutěž se již řadu let nevypisuje, protože dnes nikdo nemá tolik vlastních psů, aby si z nich mohl vybrat dva zcela vyrovnané jedince pro tak náročnou práci.

Z Pravidel pro Polní Zkoušky uvádím jen úvodní závažnou připomínku z obecné části :
"A Field Trial should be run as nearly as possible to an ordinary day's shooting." (Polní zkoušky se mají jak nejvíce možno podobat běžnému lovu).

První bod pokynů pro rozhodčí ukládá, aby se práce psů posuzovala jednak jako celek a hledaly spíše dobré kvality než pouze chyby na vyloučení. Pes, který celkově dobře pracuje, nemá být příliš penalizován pro menší chyby. Psova práce na zkouškách by měla být taková, aby vyhovovala i lovcem na skutečném lovu zvláště tam, kde není příliš mnoho lovných ptáků. Doporučené posuzování pak vychází z tradic polního lovu.

K tomu se vyjadřují někteří zkušení chovatelé a cvičitelé tak, že dnešní zkoušky těmto pravidlům zpravidla neodpovídají. Většina rozhodčích nikdy nevychovala a nevycvičila prvotřídní psy, pro velký počet účastníků se hledají jen eliminující chyby a vyhrát může i horší pes.

Zkoušky nejsou podmínkou chovnosti. Zápis do kmenové knihy Kennel Clubu (Stud Book) a rodokmen (Pedigree) dostane každý pes, jehož rodiče jsou řádně zapsáni.

Zájemce o britská Pravidla polních zkoušek (Kennel Club Field Trial Regulations) je může získat od vydavatele: The Kennel Club, 1 - 5 Clarges Street, Piccadilly, London, W1Y 8AB, England, United Kingdom. Tel. 0171 - 493 6651.

Polní zkoušky stavěcích psů - historie a současnost (2)

Polní zkoušky podle britského vzoru v ostatních evropských zemích

Když se koncem 20. století dostal větší počet pointerů i setterů na Evropský kontinent, začaly se v řadě zemí pořádat polní zkoušky podle britského vzoru. I v národních pravidlech se v zásadě zachoval pracovní standard soutěžního typu, mimo to se zavedly i zkoušky se skutečným střílením ptáků.

Itálie

Italové přivítali britské stavěcí psy s nadšením plynoucím z národního smyslu pro estetickou krásu a dokonalost. Itálie se stala velmocí v chovu pointerů i setterů, kde se pořádá velké množství polních zkoušek různého typu, kromě zkoušek mladých psů vždy ve dvojicích. Pravidla italských zkoušek vydává Ente Nazionale della Cinofilia Italiana (ENCI), viale Premuda 21, Milano.

Klasické zkoušky na koroptvích (Prove classiche su starne) mají prokázat především typické plemenné vlastnosti. Velké hledání koroptví (Prove a grande cerca su starne) je vrcholná soutěž, kde se vyžaduje velký rozsah hledání, neumdlévající rychlost, spolehlivost, vytrvalost a největší iniciativa při zachování poslušnosti. Hledání, vystavování a přiznávání mají být ve velkém stylu a výcvik dokonalý.

Dalekosáhlý výčet chyb, vedoucích k vyloučení psa jak na klasických zkouškách, tak hlavně

při „Velkém hledání“ je impozantní. Svědčí o velké dávce štěstí, které musí mít i opravdu dobrý pes.

Zajímavý je způsob, jak se pořádá Derby nazionale pro mladé psy do 24 měsíců věku. Jsou to jarní zkoušky, kterých se mladý pes smí účastnit jen jednou. V prvním kole běží psi jednotlivě, aby bylo možno lépe posoudit vrozené vlohy a vlastnosti. Teprve vybraní lepší psi pokračují ve dvojicích.

V Itálii se kromě klasických zkoušek na koroptve konají i zkoušky na vypuštěných křepelkách (Prove classiche su quaglie liberate).

Na loveckých zkouškách na vypuštěné křepelky (Gare attitudinali su quaglie liberate) psi pracují ve dvojici jako při klasickém lovu, křepelky se střílejí a přinášejí.

Kromě Britů jen Italové rozlišují ve svých pravidlech vedení ku zvěři (angl. roading, ital. guidata) jako samostatnou disciplínu!

Také v jiných zemích s nedostatkem koroptví se pořádají polní zkoušky na vypuštěných křepelkách. Požaduje se, aby se křepelky chovaly jak na zemi, tak v letu jako divocí ptáci.

Polní zkoušky pointerů a setterů podle britského vzoru se rychle ujaly ve Francii, v Belgii a ve Švýcarsku, kde vznikla řada vynikajících chovů. Vysoké úrovně dosáhl i chov pointerů ve Skandinávii, kde se pořádají zkoušky hlavně ve Švédsku, ale i v Norsku a ve Finsku.

Spolková republika Německo

Velice aktivní Deutscher Pointer club, který vysoko pozvedl úroveň pointerů v zemi, přikládá největší chovný význam jarním polním zkouškám na koroptví páry pro psy bez rozdílu věku (Alterssuche). V jejich zkušebnímu řádu jsou proto dosti podrobně popsány tyto hodnocené předměty: nos, styl hledání, vystavování, rychlost, vytrvalost, držení hlavy, přiznávání, vedení ku zvěři (které však nazývají postupování - Nachziehen, vlastní postupování není uvedeno), klid po výstřelu, klid před zajícem, chování po vzletnutí pernaté zvěře. Nevyžaduje se takový rozsah hledání do šířky jako při „Velkém hledání“, spíše se posuzuje typická, účelná práce a vlastnosti. Přesně jsou vymezeny i hrubé chyby vedoucí k vyloučení, které se ostatně téměř všechny netrpí ani psovi cvičenému jen pro lov.

Na německém Derby (Jugendanlageprüfung) se zkouší psi až do tří let věku. Hodnotí se především kladné vrozené vlohy a vlastnosti, chyby se posuzují shovívavě. Právě posouzení vrozeného základu je u tříletého psa problematické, protože zde už spíše převažuje výcvik, dobrý i špatný. Pes není kuň, který je ve třech letech ještě hodně mladý.

Německý zkušební řád „Velkého hledání“ je téměř stejný jako řád F.C.I. Navíc se v něm uvádí klid po výstřelu. Posuzování je velmi přísné.

Mezinárodní polní zkoušky pointerů a setterů se řídí pravidly, která vydává Mezinárodní kynologická federace (Fédération Cynologique Internationale - F.C.I.). Jsou to především pravidla pro zkoušky ve „Velkém hledání stavčích psů anglických plemen“ (Reglement international des épreuves de grande quete pour chiens de races anglaises).

Podle čl. 1 je účel těchto zkoušek: vyzdvihnout psy vynikající nosem, stylem, chodem, vytrvalostí, schopné podstoupit náročný výcvik a plodit další velké trialery a množství prvotřídních loveckých psů. Jistě chvalitebné předsevzetí.

Další ustanovení však svědčí pro čistě soutěžní povahu „Velkého hledání“. Zarážející je např. čl. 17, který uznává příznávku psovi, jenž neměl na zkouškách možnost přiznat. Klid po výstřelu se nezkouší. V čl. 9 (Coules) jde ve skutečnosti o vedení ku zvěři. Pravé, spontánní postupování se vůbec neuvádí.

V r. 1950 založili zástupci Francie, Belgie, Itálie a Švýcarska mezinárodní soutěž národních družstev Evropský pohár ve velkém hledání. Později se připojily další evropské země. Soutěž se pořádá každoročně střídavě v jedné z těchto zemí. Pravidla jsou v zásadě stejná jako při „Velkém hledání“, navíc se zkouší klid po výstřelu po zdvižení pernaté. Hodnotí se jednotlivci i národní družstva.

Mezinárodní Pointerclub (Pointerclub International) pořádá každoročně Evropský **Pointer šampionát** jen pro pointery ve Velkém hledání národních družstev střídavě v jedné z členských zemí. Hodnotí se družstva i jednotlivci.

V soutěžích, zvláště typu „Velkého hledání“, mají největší šanci umístit se psi cvičení výhradně pro tyto soutěže. Často jsou připravováni a vedeni cvičiteli z povolání.

Adresa F.C.I. pro zájemce o pravidla velkého hledání, která jsou platná pro Mezinárodní polní zkoušky:

Fédération Cynologique Internationale
13, Place Albert I
B 6530 THUIN
Belgique

Všem, kteří se zúčastňují se svými psy Mezinárodních zkoušek vřele doporučuji, aby si pravidla opatřili, podle nich své psy připravovali a jejich dodržování vyžadovali.

Ve **Spojených státech amerických** byl pro polní práci a pro soutěže vytvořen dosti odlišný typ pointerů. Od psů se vyžaduje nekonečná vytrvalost. Zkouší se často na rozsáhlých plochách s vyšším krytem a za psy se jezdí na koních.

V americkém pojetí zkoušek se nehledí na chyby. Pes musí vytrvale a spolehlivě zvěř vyhledávat a pevně vystavit. Při lovu se vedení nevyžaduje. Lovec většinou chodí sám zvednout si zvěř před vystavujícím psem.

Vcelku lze usoudit, že zvláště velké soutěže v polním hledání se staly samoučelným sportem. Pes pro ně vhodný musí mít nejen správné plemenně specifické vlastnosti, ale také pevné nervy. Překypující inteligence a bystrost je mu spíše na závadu, neboť musí pracovat jako dobře namazaný stroj. Velmi závažná námitka proti soutěžím ve „Velkém hledání“ je ztráta tradičního vztahu mezi lovcem a jeho psem. Pes, ze všeho tvorstva nejbližší přítel člověka, se v rukou cvičitele pro tyto zkoušky stává pouhým sportovním náradím. Dá se uvést, že vrcholný trialer je antipólem výstavního psa. Pro oba tyto extrémy nebyl pointer původně vytvořen.

Polní zkoušky v Čechách a na Moravě

V našich zemích se až koncem padesátých let 20. století začalo, převážně pod italským vlivem, uvažovat o pravých plemenných vlastnostech pointerů a setterů. Od r. 1958 se pořádaly v Tlumačově „Speciální jarní zkoušky anglických ohařů“, na nichž psi pracovali individuálně. Teprve v r. 1963 byly uspořádány v Čechách (Bohnice, 10. května 1963) a na Moravě (Tlumačov, 19. května 1963) první polní zkoušky, které se blížily ke klasickým britským zkouškám tím, že psi pracovali ve dvojicích. Nicméně ještě téhož roku se konaly „Celostátní zkoušky chovné způsobilosti anglických ohařů“ (Olomouc, 7. a 8. září 1963). Zkoušky probíhaly v lese a na poli, kde se zkoušela i ostrost na škodnou, pro tyto psy absurdní!

V dalších letech se však polní zkoušky pointerů a setterů i u nás ustálily na přibližně klasické formě a staly se podmínkou chovné způsobilosti. Proto je velmi důležité, aby byly skutečně koncipovány jako výběr do chovu. Při takovém pojetí záleží jak na posuzování, tak i na znalostech a zkušenostech předvádějících. Errare humanum (et canile) est. Jde tedy o to, aby dobré vlastnosti vysoko převážily případné drobné chyby. Stejně však je to majitel a cvičitel, který, pokud má o tom dost vědomostí a zkušeností, ví nejlépe, zda se jeho pes hodí do chovu. Úspěšné předvedení takového psa na polních zkouškách je ku prospěchu celého chovu.

Rozhodčí - vůdci - korona

Směrnice pro posuzování, vedení psů a chování přihlízejících v koruně jsou uváděny ve zkušebních řádech jednotlivých klubů nebo národních svazů.

Úloha rozhodčího je velmi náročná. Platí zásada, že na zkouškách nemůže dobře posuzovat nikdo, kdo nemá dlouholeté zkušenosti s vedením psů při polní práci a neměl alespoň jednoho prvotřídního psa!

Pro všechny zúčastněné, pro vůdce psů i pro rozhodčí a přihlízející, platí tři zásady, bez nichž zkoušky ztrácejí smysl i kredit: odbornou znalostí a zkušeností podložená objektivita, ukázněnost a vzájemná ohleduplnost!

Příprava psa k polním zkouškám

vede k pravidelnému výcviku podle pracovního standardu. Výcvik je přerušovaný, fázový. Po nácviku naprosté poslušnosti a systému hledání se pomalu prodlužují fáze nasazení v poli. Jakmile pes po dychtivém vyběhnutí po několika minutách zvolní a z únavy (i nepatrně!) neudrží rovň a pravidelný běh, odvolá se a nechá odpočinout. Pracovní fáze se postupně

prodlužují, aby vydržel naplno, bez zjevné únavy projevené zpomalením běhu a zbytečnými chybami, běhat správným systémem v požadovaném rozsahu více než 15 minut. I když třeba navenek není únava znát, může pes nedostatečně vycvičený na neúnavnou vytrvalost dělat chyby jako přeběhnutí zvíře pod větrem, vyražení, nepřiznání, snížení poslušnosti. Samozřejmě psa, který k tomu nemá fyzické a fyziologické předpoklady, takto natrénovat nelze. Stejně tak je zbytečné věnovat čas a námahu například vrozenému „letci“, který nemá bezchybné vystavení, postupování, vedení a přiznání. Výhodné je střídat mladému psovi partnera, různé pozemky a kryty.

Původní, tradiční polní zkoušky jsou i krásný, zdravý sport, poskytující po celý rok lovecké zážitky beze zbraně chovatelům a majitelům, které spojuje společná láska k ušlechtilým psům. Naši psi stejně musí pravidelně pracovat a rozhodně by měli být vždy vedeni k typické polní práci, která je současně přípravou na polní zkoušky. Příprava k účasti na polních zkouškách je naopak dobrá motivace k pravidelné, cílevědomé polní práci. Všichni, kteří se pak sejdou na polních zkouškách, mohou společně oceňovat výsledky své práce.

Prof. Dr. Jan B. MARTINEK